

După o lună de ședere în casa pensionarilor, m-am simțit brusc dezamăgită. Asta fiindcă avusesem impresia că sunt altfel decât ceilalți, așadar îmi doream ca în parcul castelului să mă pot plimba numai eu, cumva pe furiș, să am un secret, să fac ceva interzis, să trec de la o statuie la alta temându-mă că m-ar putea vedea cineva. Am văzut însă că acel gard îl poate sări oricine dorește, că acel gard de sârmă era pus acolo doar așa, să-i atenționeze pe pensionari că dincolo de gard e un soi de paradis pierdut. Prin urmare, deseori mă întâlneam cu locuitorii castelului plimbându-se pe acolo, iar eu – după o săptămână – mi-am dat seama că ei nu se uită la statui, ci se plimbă doar ca să-și omoare timpul, să se așeze pe băncile de sub fagii roșii, să mai schimbe o vorbă, dar în cele mai multe cazuri, să stea în tăcere, uitându-se tâmpi în gol, iar dacă era vreme însorită, ei da, atunci fiecare pensionar devenea un autentic adorator al

soarelui, își dezmoțea picioarele, închidea ochii și își îndrepta capul către razele lui, ședeau întinși așa ore întregi, ascultând cum prin pielea ridată a feței intră soarele cald și în lumina aia, în strălucirea aia uitau de soarta lor nefericită. Vedeam cum unii dintre ei își îndreaptă spre soare spina-re, șalele, ca să le încălzească cu căldura lui, și adesea gemeau, ca și cum soarele le-ar fi făcut frecție cu camfor și carmol. Într-o după-amiază, am întâlnit trei pensionari care se plimbau în tăcere, se opreau din când în când, se priveau cu subînțeleș, de parcă s-ar fi compătimit unul pe altul, oftau, apoi o luau iar la pas. I-am întâlnit, așadar, pe acei pensionari pe care îi știam din orașul unde timpul se oprise în loc, fără să fi avut vreodată motiv să și vorbesc cu ei, mereu elegantul domn Otokar Rykr, cu un pince-nez a cărui poziție alterna între degetele sale și rădăcina nasului, domnul Karel Výborný¹, funcționarul cu șapcă, așa cum poartă șoferii, și domnul Václav Kořínek², mecanic de locomotivă, cel mereu cu capul descoperit, care își trece neconținut degetele prin părul grizonant, dându-l pe spate. Mă uitam la

¹ În limba cehă, în original, *výborný*, „minunat“.

² Am putea traduce numele prin „rădăcinuță“ de la *kořen* care, în limba cehă, înseamnă „rădăcină“.

simbolul heraldic al contelui Špork, la cele trei creneluri aranjate pe două rânduri, acel scut care se înălța deasupra laturii de răsărit a castelului pe o balustradă. Când bătrânii tăcuți pășeau îngândurați pe lângă mine, m-am întors și am întrebat: „Am auzit că sunteți martori ai timpurilor trecute, cine a fost, vă rog frumos, contele Špork?“ S-au oprit, s-au uitat scrutători la mine, apoi unul la altul de parcă tocmai întrebarea asta o tot așteptaseră, dar nu de la oricine, ci numai de la mine, chiar doreau să fiu eu cea care întrebă, doar mă știau de atâta timp și tocmai aici, în casa pensionarilor, stăteau față în față cu mine și cu întrebarea mea care părea să fie mai mult decât o simplă întrebare. Domnul Václav Kořínek și-a aranjat la tâmpile părul rebel și grizonant cu ambele mâini, după care a spus că mireasa contelui Špork a fost baroneasa Františka Apolonia de Sweerts-Reist, căreia înainte de a se căsători cu ea i-a acordat un an de gândire, răgaz să-i spună dacă ar fi simțit cumva că inima îi bate pentru alt bărbat, dar în cele din urmă nunta a avut loc în ziua de întâi mai a anului o mie șase sute optzeci și șase în Silezia... Spunând acestea, s-a întors spre cei doi amici ai lui, iar domnul Otokar Rykr și-a fixat pince-nezul la baza nasului și a zis... Soția

i-a făcut doi fii, i-au botezat cu fală de-a dreptul regală, dar amândoi au ajuns repede în două mici sicrie îngropate în apropierea capelei de la Loreta¹, acolo în colțul de sud-vest al curții mănăstirii, pentru ca apoi să-i ducă la Kuks²... Așa povestea domnul Rykr uitându-se la al treilea martor al timpurilor trecute, la domnul Výborný, care a continuat... De atunci, la castel a fost ca la mănăstire, călugării augustinieni țineau liturghia în fiecare zi, contelui și celor două fiice ale sale li se citeau cu voce tare cărți bisericești și tocmai de-aia fiicele sale s-au cufundat în asceză cu dorința unei vieți spirituale pure. Fiica cea mare, Eleonora, care a pătruns tainele preamăririi Fecioarei Maria și căreia contele i-a construit o mănăstire la Kuks, a murit la douăzeci de ani. Cea de-a doua fiică, Anna Kateřina, a dorit și ea să ia calea mănăstirii, dar contele s-a supărat, zicea că mănăstirea vrea să-i șterpească toată averea. A trimis-o pe tânăra contesă într-un loc mai vesel, și-a găsit chiar el un ginere, pe sublocotenentul František Karel Rudolf, baron de Sweerts-Reist și, cum contele suferea de o boală cronică, la castel domnea o disciplină

¹ Mănăstire din Praga.

² Oraș în Cehia, în apropiere de Hradec Králové.

severă... Așa povestea domnul Výborný, care transpirase atât de tare, încât și-a scos șapca și i-a șters interiorul deja ud. Iar chipurile celor trei martori ai timpurilor trecute s-au luminat dintr-odată și-au început să râdă cu poftă, se uitau la mine, se bucurau că îi ascultasem uimită fără să clipesc, uimită că știau atâtea, acești bărbați minunați aflați aici la castel, în casa pensionarilor, așa cum mă aflam și eu și cum se aflau toți ceilalți. Și-au înălțat mâinile, au ridicat fiecare un deget, arătătorul, eu am avut senzația că vor să dea tonul, că vor începe să cânte toți trei, dar nu, păreau că țin o socoteală, așa cum fac copiii când se joacă și unul dintre ei trebuie să iasă din cerc după numărătoare, chiar așa erau și ei, numărau, apoi au arătat spre ultimul, spre domnul Výborný, care a început să vorbească cu ochii întredeschiși... Nimeni nu avea voie să se îndepărteze de castel și să se ducă în oraș, seara totul trebuia să fie la locul său și nu erau permise abateri, așa scria în jurnalul său capelanul și vornicul Tobiáš Seeman... Domnul Výborný și-a ridicat ambele mâini, a deschis ochii și, cu o mișcare elegantă, i-a făcut semn domnului Kořínek, iar acesta a povestit mai departe... Poetesa de curte Klinkowski și iubitul său Hieronym au primit fiecare, drept pedeapsă pentru intriga lor amoroasă,

în fața tuturor curtenilor, cincizeci de lovituri, fiind apoi imediat alungați, Hieronym numai în izmene... Nici nu-și termină vorba domnul Výborný, că a și ridicat brațul, făcându-i astfel semn domnului Otokar Rykr, care a continuat povestea, ducându-și mâna la piept... Jiří Votava, Pařízek și Simon se mai duceau uneori în sat; într-o dimineață, după o petrecere, au venit cu fețele învinețite. Fapta s-a aflat, iar de la conte au primit pedeapsa așteptată. Simon a fost nemulțumit și, *wegen Gegenbrummen*¹, a mai primit una. Servitorul Simplex, pe jumătate nebun, a primit bătaie fiindcă nu a vrut să danseze, deși i se poruncise. Altul – fiindcă gustase din brânză și trăsese o dușcă de vin. Contele a ținut o predică de două ore vânătorului Kostomlatský fiindcă ratase vânătoarea de găște sălbatică. Contele interzisese folosirea vorbelor vulgare, iar cine blestema primea pedeapsa de a i se umple gura cu trei linguri de untură. Dacă cineva făcea foc în zona de vânătoare, era tămbălău mare... domnul Otokar Rykr a oftat adânc uitându-se la amicii săi, semn că nu mai putea continua, să continue altcineva. Domnul Výborný a făcut semn cu ambele mâini, ca și cum ar fi dat

¹ Din limba germană, „pentru că s-a împotrivit“.

startul, și a început să povestească vesel... Conteles Špork a observat că la școala din oraș perdeaua era atârnată într-un singur cui, așa că domnul învățător a fost nevoit să stea pe o bârnă în fața primăriei vechi, spre râsul întregii comunități; preotul paroh Pabienský a preferat să plece din oraș decât să sufere din cauza contelui, care, în cele din urmă, a murit chiar aici la castel, iar moartea sa le-a aranjat pe toate. Domnul Výborný s-a oprit, s-a uitat în jur, a făcut semn cu ambele mâini, iar cei trei și-au apropiat capetele și au început să cânte pe trei voci... În ziua de treizeci a lunii martie a anului o mie șapte sute treizeci și opt... Astfel și-au încheiat povestea cei trei martori ai timpurilor trecute, cu capetele apropiate și cu ochii închiși, iar eu, care în treizeci de ani la teatru jucasem în total de șase sute de ori în societatea teatrală Hálek, am bătut din palme, căci o asemenea piesă nu mai văzusem niciodată așa, fără nicio repetiție, încropită pe loc, și numai pentru mine. Când au ridicat capul și m-au privit, așteptând, mi-am întins mâinile, iar ei m-au apucat de mână, se uitau la mine bucuroși, ca și cum ar fi găsit în mine și prin mine motivul să spună aceeași poveste pe care o spusese de atâtea ori, dar pe care nu avuseseră nici cel mai mic motiv s-o mai

spună o dată, eu pentru ei însemnasem inspirație, pretextul să se afirme, să se laude cu ceea ce știau... În acea seară, imediat după cină, martorii timpurilor trecute m-au invitat la o plimbare. Ramurile copacilor tremurau în vânt, crengile scoteau un zgomot de parcă pe fiecare ramură ar fi fluturat un steag. Când am trecut prin poartă și am pășit pe drum, ramurile se loveau unele de altele, trunchiurile parcă gemeau și oftau ca niște vechi bărci pescărești ancorate în port. Vântul bătea din vale, dinspre râu, aducând cu el un miros înțepător. Cei trei pensionari tăceau, deoarece ajunseserăm la marginea orașului, lămpile cu sodiu colorau cu lumina lor gălbuie drumurile și străzile, casele și oamenii. Totuși, singurii oameni de acolo eram noi și nici urmă de mașină ori motocicletă. Când treceam prin fața ferestrelor, se vedea prin perdele, ici și colo, strălucirea albăstruie a câte unui televizor, probabil se transmitea vreun meci de fotbal important, pentru că spectatorii, mii de spectatori, izbucneau din când în când în urale. Când am ajuns la Stará Vala, domnul Kořínek ne-a condus pe o stradă tăcută și lăturalnică. Aici, felinarele străluceau mascate de frunziș, gardurile înalte despărțeau casele joase de drum, dar printre șipci încă puteai să vezi ecranele albastre ale

televizoarelor. Jos curgea Elba, se rostogolea plină de murdărie, fundul râului se umpluse deja de cutii de conserve, de sticle. Aici am pășit grijulii, becurile cu gaz iluminau ici și colo casele, grădinile de pe terase, țarcurile cu iepuri, cotețele, curțile asfaltate, locurile unde se uscau rufe, copacii și tufișurile de coacăze și de agrișe, care păreau la fel de bolnave ca bătrâna noastră Elba. Am trecut podul și pășeam împotriva vântului tăind străzile, nimeni nu trecea pe acolo, m-am uitat în jur și n-am văzut nici țipenie de om, nici pe Jízdecká, nici pe Eliška, doar pe alocuri se auzea dinspre case vocea puternică a comentatorului meciului de fotbal și strigătele a zeci de mii de spectatori, voci care se confundau într-un zgomot asurzitor. Când am ajuns pe drumul ce dădea spre strada principală, vântul – care adunase hârtii din toată piațeta și răsturnase coșurile de gunoi – acum împrăștia gunoaietele în calea noastră. Ne-am întors și am înaintat așa, cu spatele, până am ajuns la strada principală, unde după ce am făcut câțiva pași, vântul s-a oprit. Ferestrele hotelului *La Prinț* erau slab luminate, la fiecare fereastră lumina un televizor, părea că luna răsare undeva în depărtare, chelnerii în veșminte albe stăteau și se uitau nemișcați la ecran, însă în piață nu era suflare de

om. Memorialul ciumei, cu statuia Mariei în vârf, era luminat delicat de patru felinare metalice din secolul trecut, tot acolo se găseau, pe pedestale, și statuile a patru sfinți, păreau că dansează. Domnul Rykr și-a pus pince-nezul, și-a aranjat cu palmele părul pomădat, lipit de scalpul lui ca o cască de înot, și a spus pe un ton șoptit, uitându-se la ceilalți doi amici care ascultau atenți ca doi martori jurați, îi sorbeau fiecare cuvânt și doar când și când, încuviințând din cap, îi dădeau celuilalt de înțeles că erau de acord cu ce spunea... Orașul acesta, zicea domnul Rykr cu mâna la gât, în anii șaizeci ai secolului trecut avea trei mii cinci sute de locuitori și trei sute patruzeci de case, un orașel rural așezat în prea fertila vale a Elbei, unde creșteau nu numai cereale, ci și o plantă oleaginoasă căreia îi spuneau *korsa*. Veneau aici căruțași tocmai din Krkonoše și din Ještěd ca să cumpere orz, făină, mei, linte și mazăre. În afara acestor negustori de plante și de legume, care pe atunci erau doisprezece la număr, se mai găseau aici trei tinichigii, croitori – douăzeci și șase, curelari – doi, custurari – doi, piuari – cinci... Ceilalți doi martori ai timpurilor trecute parcă au devenit rigizi, au ridicat mâna ca și cum ar fi vrut să se apere și unul după altul au strigat... Șase! Domnul Rykr s-a